

Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi/ Kırşehir Ahi Evran University

Sağlık Bilimleri Dergisi/ Journal of Health Sciences

Cilt/Volume: 8 Sayı/Issue: 1 Yıl/Year: 2024

E-ISSN: 2791-7754

Araştırma Makalesi/Research Article

TÜRKİYE'DE HEMŞİRELİK ALANINDA PALYATİF BAKIM KONUSUNDA YAPILMIŞ OLAN TEZLERİN İNCELENMESİ

INVESTIGATION OF DISSERTATION ON PALLIATIVE CARE IN NURSING IN TURKIYE

Yasemin SEZGİN¹ Bahar İNKAYA² Huri ÇİLLİK PARÇA³ Esranur GÜZEL⁴ Mustafa ARSLAN⁵

¹ Uzman Hemşire, Hacettepe Üniversitesi İhsan Doğramacı Çocuk Hastanesi, Ankara, Türkiye.

² Doç. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye.

³ Hemşire, Atatürk Sanatoryum Eğitim ve Araştırma Uygulama Hastanesi, Ankara, Türkiye.

⁴ Uzman Hemşire, Ankara Üniversitesi İbni Sina Araştırma ve Uygulama Hastanesi, Ankara, Türkiye.

⁵ Uzman Hemşire, Kastamonu Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Kastamonu, Türkiye.

ÖZET

Geliş tarihi/ Date of receipt:
25 Eylül 2023

Kabul tarihi/Date of acceptance:
31 Ocak 2024

Anahtar kelimeler:
Palyatif bakım, hemşirelik, hemşirelik bakımı

Keywords:
Nursing, nursing care, palliative care

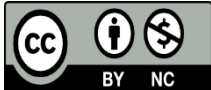
Sorumlu yazar/Corresponding author:
yasemin.sezgin12@gmail.com

Bu araştırma Türkiye'de palyatif bakım konularında hemşirelik alanında yapılan tez çalışmalarının incelenmesi amacıyla retrospektif tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırma verilerinin toplanması için Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından "palyatif bakım", "hemşirelik" "hemşirelik bakımı" anahtar kelimeleriyle Mayıs 2022-Temmuz 2022 tarihleri arasında tarama yapılmış ve hemşireler tarafından yapılmış 50 tez ile bu tezlerin künye bilgilerine ve tam metinlerine ulaşılmıştır. İncelenen çalışmaların 39'u yüksek lisans, 11'i ise doktora düzeyindedir. Tezlerin 37'si tanımlayıcı araştırma, 13 tanesi ise deneysel araştırma tipinde yapılmıştır. İncelenen tezlerde kullanılan ölçüm araçları ise ölçek, anket ve bilgi formudur. Çalışmaların yarısından fazlası son dört yılda yapılmıştır. Son yıllarda palyatif bakım uygulamaları sağlık sistemi içerisinde gelişim göstermektedir. Palyatif bakımın hizmet içi eğitim ve sertifika programları ile sağlık sistemine daha çok entegre edilmesi önerilmektedir.

ABSTRACT

This research was conducted as a retrospective descriptive study to examine the thesis studies conducted in the nursing field on palliative care in Turkey. To collect research data, a search was made from the Council of Higher Education National Thesis Center Database with the keywords "palliative care", "nursing", "nursing care" between May 2022 and July 2022 and 50 theses were written by nurses and the identity information and full texts of these theses were accessed. 39 of the studies examined are at the master's level and 11 are at the doctoral level. 37 of the theses were descriptive research and 13 were experimental research. The measurement tools used in the theses examined are scales, surveys and information forms. More than half of the studies were conducted in the last four years. In recent years, palliative care practices have been developing within the healthcare system. It is recommended that palliative care be more integrated into the health system through in-service training and certificate programs.

Atf için/To cite: Sezgin, Y., İnkaya, B., Çillik Parça, H., Güzel, E.N., & Arslan, M. (2024). Türkiye'de hemşirelik alanında palyatif bakım konusunda yapılmış olan tezlerin incelenmesi. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(1), 24-54.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution NonCommercial 4.0 International License.

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü'ne göre ilk olarak “Tedavisi mümkün olmayan ve tedaviye yanıt alınamayan hastaların bütüncül bakımı” olarak tanımlanan palyatif bakım, 2002 yılında revize edilerek “Yaşamı tehdit eden hastalıklarla ilişkili sorunlarla karşı karşıya kalan hastaların ve ailelerinin fiziksel, spiritüel ve psikososyal alanda semptomlarının erken dönemde tanımlanarak yaşam kalitelerini arttırmaya yönelik bir yaklaşım” olarak ifade edilmiştir (WHO, 2020). Palyatif bakım; hastanın ağrılarının giderilmesini, ölümü doğal bir süreç gibi kabullenerek yaşamı desteklemeyi, ölümüne kadar hastanın yaşamda aktif kalmasını, hasta ve değerlerine saygı duyarak hayatlarını en iyi yaşam kalitesinde sürdürmesini amaç edinen, hasta ve aile merkezli multidisipliner bir bakımdır. Sadece hastalık süresince değil, ölüm sonrası yas sürecinde de bakım devam etmektedir (Elçigil, 2012; Martinez-Sabater ve ark., 2021). Palyatif bakım ilk zamanlarda tedavisi olmayan özellikle onkoloji hastaları için verilen bir bakım olarak kabul edilmekte olup günümüzde yaşamı tehdit edici hastalığın tanısı konulduğu andan itibaren başlayan bir bakım olarak kabul edilmektedir (Sert, 2021). Erken dönemde verilen palyatif bakım; sadece hastaların yaşam kalitesini iyileştirmekle kalmayıp, aynı zamanda gereksiz hastaneye yatışları ve sağlık hizmeti kullanımını da azaltmaktadır (WHO, 2020).

Palyatif bakım; hastanede, ev ortamlarında ve hospislerde sunulabilmektedir. Palyatif bakım; ayaktan tedavi alan hastaların gereksinimlerinin belirlenmesi ve ayaktan tedavi ünitelerinde bu gereksinimlere yönelik bakımın sağlanmasını içerir. Ev temelli palyatif bakım; evde sağlık bakım hizmeti sunan bireyler tarafından hastanın evde bakım almasını sağlamaktadır. Hastane temelli palyatif bakım ise profesyonel sağlık ekibiyle fiziksel, spiritüel ve psikososyal alanda hastaya ve ailesine destek sağlanmasıdır (Sert, 2021).

Palyatif bakım verilen kurumlardan biri olan hospisler, Cicely Saunders önderliğinde 1960'lardan itibaren gündeme gelmeye başlamıştır (Sekse ve ark., 2017). Hospisler; tedaviye yanıt vermeyen, ölmek üzere olan hastaların, başta ağrı olmak üzere semptom kontrolünün

sağlandığı, hastanın son günlerini rahat ve onurlu bir biçimde geçirmesini hedefleyen, ev benzeri atmosfere sahip bakım kurumları olarak tanımlanmaktadır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2016). Hospis ile palyatif bakım, birbirlerinin yerine kullanılsa da birbirinden farklıdır. Palyatif bakım hospis bakımını da içermektedir. Her ikisinin de yaşamı uzatma amacı yoktur. Asıl hedefleri hastanın yaşam kalitesini yükseltmek ve semptom kontrolünü sağlamaktır. Her iki bakım da saygın bir şekilde ölüm hakkını temel almaktadır ve ölümden sonra yas sürecinde hasta yakınlarına destek olmaya devam edilmektedir. Palyatif bakım küratif tedaviyle birlikte ilerleyebilirken, hospis bakımında küratif tedavi yer almamaktadır (Elçigil, 2012; Sarman, 2019; Yılmaz & Bahat, 2019).

Dünya genelinde birçok ülkede palyatif bakım ve hospis üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Kanada, İngiltere, Japonya, Almanya, Danimarka, ABD gibi ülkelerde palyatif bakım, gelir ve giderleri devlet tarafından karşılanan ulusal sağlık sisteminde önemli yeri olan bir hizmettir (Kavşur & Sevimli, 2020). Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de artan yaşlı nüfus ve kronik hastalıklar palyatif bakım ve hospis hizmetlerinin önemini arttırmaktadır (Sucaklı & Koşar, 2016).

Multidisipliner bir ekip ile yürütülen palyatif bakımın bir üyesi olan hemşirelerin hastanın bakım gereksinimlerini belirlemesi, semptom yönetimini sağlaması, bakım vericinin becerisini ve bakım yükünü değerlendirmesi, fiziksel, spiritüel ve psikososyal açıdan desteklemesi, eğitim vermesi ve danışmanlık yapması, disiplinler arası iş birliğini sağlaması ve koordine etmesi bu bakım sürecinde önemli bir yere sahiptir (Bilgehan & İnkaya, 2021; Uslu Şahan & Terzioğlu, 2015). Palyatif bakım hemşireleri, terminal dönem hasta grubuna bakım vermelerinden dolayı hastaların kaybedilmesi, yaşam sonu konuşmalarına katılma, hasta ve yakınları ile yoğun zaman geçirme gibi hastalık sürecinin tüm basamaklarında bulunmaktadır. Bu alanda çalışmanın; yorucu ve zorlayıcı olmasının yanında, mesleki doyumu sağlama gibi değerli hissettiren yönleri de bulunmaktadır (Alıncak ve ark., 2022; Gómez-Urquiza ve ark., 2020).

Yapılan literatür taramalarında palyatif bakım konusu üzerine sağlık çalışanlarının palyatif bakım konusunda bilgi, düşünce ve tutumlarına ilişkin Türkiye’de yayınlanan lisansüstü tezler üzerine bir değerlendirme mevcuttur (Arslanoğlu & Kabadayı, 2022). Fakat hemşirelerin palyatif bakım üzerine yapılan tezlerin taranmasına yönelik bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu yapılan araştırma ile palyatif bakım üzerine yapılan çalışmalar düzenlenerek hemşirelerin palyatif bakım konusunda geldiği noktayı göstermesi açısından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışma ülkemizde hemşirelik alanında palyatif bakım konularında yapılmış olan tezlerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi

Bu araştırma, retrospektif tanımlayıcı bir çalışmadır. Veriler ülkemizde 2010-2022 yılları arasında hemşirelik alanında yapılan lisansüstü tezler geriye dönük olarak incelenerek elde edilmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma verileri, internet üzerinden Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Veri Tabanı taranarak toplanmıştır. 26.05.2022-17.07.2022 tarihleri arasında detaylı tarama yapılmıştır. Araştırmada 2010-2022 yılları arasında hemşirelik alanında palyatif bakım ve hospis alanına yönelik yapılmış lisansüstü tezler incelenmiştir. Tez künyesi açık bir şekilde sistem üzerinde yer alan tüm tezler araştırmaya dahil edilmiştir (Tablo 1). Araştırmanın evreni Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanından, örnekleme Türkiye’de palyatif bakım konularında hemşirelik alanında tezler dahil edilmiştir. Örnekleme yöntemi ise “palyatif bakım”, “hemşirelik bakımı” , “hemşirelik” anahtar kelimeleriyle tarama yapılmıştır. Ulusal Tez Merkezinde yer alan hemşirelerin yaptığı 50 tez bulunmuş olup tüm tezler erişime açık olması üzere araştırmaya dahil edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Bu araştırmada, hemşirelik alanındaki palyatif bakım ve hospis konularında yapılmış lisansüstü tezler; tezin türü, yıllara göre dağılımı, ölçüm araçları, ölçüm tipi, çalışmanın yapıldığı yer, çalışmanın yapıldığı örneklem, çalışmayı yöneten öğretim üyesi unvanına göre tablolaştırılmıştır. Çalışmanın adı, çalışmanın amacı ve çalışmanın sonucu şeklinde tablolaştırılarak değerlendirilmiştir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler çalışma sonunda Statistical Package for the Social Sciences for Windows version 25.0 (SPSS 25.0) ile değerlendirilmiştir. Veriler değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiklerden yüzde-frekans kullanılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Çalışmaya dahil edilen tezlere ulaşmak için sadece ulusal veri tabanının taranmış olması araştırmanın sınırlılığıdır.

Araştırmanın Etik Yönü

Çalışmada incelenen lisansüstü tezlerin tümünün yazarları tarafından YÖK Ulusal Tez Merkezi veri giriş formu ile ulaşılabilir olmasının onaylanması nedeniyle Etik Kurul İzni alınmasına gerek bulunmamaktadır.

BULGULAR

Araştırmaya dahil olan 50 tez; taranan tezlerden %22'si doktora tezi %78'i yüksek lisans tezidir. Tezlerden 4 tanesinde sadece bilgi formu kullanılmıştır. Tezlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında; 2010-2016 yılları arasında 7 tez çalışması, 2017-2022 yılları arasında ise 43 tez çalışması yapılmıştır. Çalışmaların %74'ü tanımlayıcı niteliktedir. Araştırmaların %40'ı hemşirelerle, %34'ü bakım verici veya hasta yakınlarıyla, %28'i hastalarla, %6'sı hemşirelik öğrencileriyle, %2'si ebeler ve %2'si tüm sağlık ekibi ile yürütölmüştür. Çalışmaların yapıldığı yerler; palyatif bakım birimi (%58), onkoloji servisi (%22), erişkin hastanesi (%14), yenidoğan

yoğun bakım ünitesi (%8), hemşirelik fakültesi (%6) olarak sıralanmaktadır. Tezlerin danışmanları Prof. Dr. (%28), Doç. Dr. (%40), Dr. Öğr. Üyesi/Yrd. Doç. Dr. (%32) danışmanlığında yapılmıştır (Tablo 1).

Tablo 1

Hemşirelik Alanında Palyatif Bakım Konularında Yapılmış Olan Tezlerin Özellikleri (n=50)

Özellikler	Sayı	Yüzde (%)
Tezin Türü		
Doktora	11	22.0
Yüksek Lisans	39	78.0
Ölçüm Araçları		
Bilgi Formu	4	8.0
Ölçek ve Bilgi Formu anketi	46	92.0
Çalışmanın Tipi		
Tanımlayıcı	37	74.0
Deneysel	13	26.0
Araştırma Yapılan Grup ^a		
Hemşire	20	40.0
Bakım Verici veya Hasta Yakını	17	34.0
Hasta	14	28.0
Tüm Sağlık Ekibi	1	2.0
Ebe	1	2.0
Hemşirelik Öğrencisi	3	6.0
Çalışma Yapılan Yer ^a		
Palyatif bakım birimi	29	58.0
Onkoloji Servisi	11	22.0
Erişkin Hastanesi	7	14.0
Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi	4	8.0
Üniversite (Hemşirelik Fakültesi)	3	6.0
Tez Danışmanının Unvanı		
Prof. Dr.	14	28.0
Doç. Dr.	20	40.0
Dr. Öğr. Üyesi/ Yrd. Doç. Dr.	16	32.0
Yıllara Göre Dağılımı		
2010	2	4.0
2011	1	2.0
2013	1	2.0
2016	3	6.0
2017	3	6.0
2018	7	14.0
2019	12	24.0
2020	9	18.0
2021	11	22.0
2022	1	2.0

^a Birden fazla yanıt verilmiştir. Yüzdeler n=50 üzerinden alınmıştır.

Araştırmaya dahil olan örnekleme sadece hemşirelerin dahil edildiği tezler Tablo 2’de yer almakta olup palyatif bakıma ilişkin bilgi düzeylerinin belirlenmesi, tutum ve davranışları, palyatif bakım ve uygulama alanları, palyatif bakım eğitimlerinin etkinliği yer almaktadır. Bunun yanında hemşirenin palyatif bakım verme sürecindeki merhamet, yorgunluk düzeyi, stresle baş etme süreçleri, etik ve ahlaki değerleri, yaşam doyumları, duygusal emek düzeyleri de ele alınmış olup hemşirelerin bu süreçteki deneyimleri değerlendirilmiştir (Tablo 2).

Örneklemin sadece hastalardan oluştuğu tezlerin incelemesinde ise hemşirelik bakım memnuniyetleri, kullanılan hemşire modelleri ile semptom yönetimi, alternatif tedavi yöntemlerinin ağrı, yorgunluk, konstipasyon gibi var olan semptomların üzerindeki etkinliği değerlendirilmiştir (Tablo 3).

Bakım vericilerle yapılan tezler kapsamında bakım vericilerin psikososyal sorunları, süreç ile baş etme yöntemleri, palyatif bakım ile ilgili görüşleri, palyatif bakım deneyimleri, umut ve tükenmişlik ile yaşam kalitesi düzeyleri ele alınmıştır (Tablo 4).

Tablo 5’te örnekleme, hekim-hemşire, hasta-hasta yakını, hasta-hemşire, tüm sağlık profesyonellerinden oluşan tezlerin özellikleri gösterilmektedir. Çalışmalarda palyatif bakım uygulamaları, bilgi düzeyleri, bakıma ilişkin görüşler çalışmaların temasını oluşturmaktadır (Tablo 5).

Ölçek geliştirilen tezlerde ise palyatif bakıma yönelik tutum, palyatif bakıma ilişkin ilgi ölçeği, aile üyelerinin gereksinimlerini kanıtsal olarak değerlendirmek için Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış olup literatüre farklı ölçekler kazandırılmıştır (Tablo 6).

Tablo 2*Araştırma Grubu Hemşirelerden Oluşan Tezlerin Özellikleri*

Tez Adı /Yılı	Amacı	Sonuçları
Hemşirelerin Palyatif Bakıma İlişkin Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi (Kehribar, 2016)	Hemşirelerin palyatif bakıma ilişkin bilgi düzeylerinin belirlenmesidir.	Örnekleme 502 hemşire oluşturmuş olup veriler literatür doğrultusunda oluşturulmuş anket formu ve Palyatif Bakım Bilgi Testi kullanılarak toplanmıştır. Hemşirelerin palyatif bakıma ilişkin bilgilerinin düşük düzeyde olduğu eğitim durumu, çalıştığı klinik, klinikteki konumu gibi bazı tanıtıcı özelliklerin bilgi düzeylerini de etkilediği belirlenmiştir.
Palyatif Bakım Veren Hemşirelerin Ölümüne İlişkin Algısı ve Palyatif Bakım Uygulamaları (Temelli, 2018)	Palyatif bakım hemşirelerinin ölümüne ilişkin algısı ve palyatif bakım uygulamalarının belirlenmesidir.	Örnekleme 23 palyatif bakım hemşiresi oluşturmuştur. Veriler literatürden yararlanılarak hazırlanan ve yedi sorudan oluşan görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Palyatif bakım hemşirelerinin ölümü doğal ve kaçınılmaz bir süreç olarak algıladıkları, çalıştıkları süre artmasıyla paralel bakım verirken duyarsızlaştıkları saptanmıştır.
Onkoloji ve Palyatif Bakım Kliniklerinde Çalışan Hemşirelerin Merhamet Yorgunluğu ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarının Belirlenmesi (Adanır, 2019)	Onkoloji ve palyatif bakım hastasıyla çalışan hemşirelerin merhamet yorgunluğu ve stresle başa çıkma tarzlarının belirlenmesidir.	Onkoloji ve palyatif bakım kliniklerinde çalışan 130 hemşire örnekleme oluşturmuştur. Veriler, Hemşire tanıtım formu, Profesyonel Yaşam Kalitesi Ölçeği (PYKÖ) ve Stresle Başa Çıkma Tarzları Ölçeği (SBÇTÖ) ile toplanmıştır. Hemşirelerin merhamet yorgunluk düzeyi arttıkça merhamet memnuniyetinin azaldığı, tükenmişliğin arttığı tespit edilmiştir.
Yenidoğan Palyatif Bakıma İlişkin Uygulama ve Tutum Düzeylerinin Belirlenmesi (Acaralp, 2019)	Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşirelerin yenidoğan palyatif bakıma ilişkin uygulama ve tutum düzeylerinin belirlenmesidir.	245 hemşire örneklem kapsamına alınmıştır. Veri toplama aracı olarak Veri Toplama Formu ve Yenidoğan Palyatif Bakım Tutum Ölçeği (YPBTÖ) kullanılmıştır. Hemşirelerin yaşı, çocuğunun olması, öğrenim durumu, çalışma süresi, palyatif bakım konusunda bilgi sahibi olma ve bilgiyi yeterli bulma durumu ile palyatif bakıma ilişkin uygulama ve tutum noktasında farklılık olduğu görülmüştür.
Palyatif ve Nöroloji Servislerinde Çalışan Hemşirelerin Etik Ahlakı Duyarlılıklarının Değerlendirilmesi (Koçaslan, 2019)	Palyatif ve nöroloji servislerinde çalışan hemşirelerin etik ahlaki duyarlılıklarının değerlendirilerek belirlenmesidir.	1 palyatif ve 5 nöroloji servislerinde çalışan 93 hemşire örnekleme oluşturmuştur. Veriler, hemşirelerin demografik özelliklerini içeren Sosyo-Demografik Özellikler Tanıtım Formu ve etik ahlaki duyarlılıklarının değerlendirilmesi amacıyla Ahlakı Duyarlılık Ölçeği (ADA) kullanılarak toplanmıştır. Palyatif servis ahlaki duyarlılık düzey ortalamalarının nöroloji servisine göre daha yüksek olduğu, palyatif servislerin daha fazla etik ahlaki duyarlılık sorunu yaşadıkları tespit edilmiştir.

Tablo 2 (devamı)*Araştırma Grubu Hemşirelerden Oluşan Tezlerin Özellikleri*

Onkoloji Hastalarına Bakım Veren Hemşirelerin Yönelik Verilen Palyatif Bakım Eğitiminin Hemşirelerin Bilgi Düzeyleri Üzerine Etkisi (Altay, 2019)	Onkoloji servislerinde çalışan ve kanser hastalarına bakım veren hemşirelere yönelik palyatif bakım eğitiminin hemşirelerin palyatif bakım bilgi düzeylerine olan etkisinin belirlenmesidir.	Örneklemini, onkoloji servislerinde çalışan 56 hemşire oluşturmuştur. Veriler, sosyodemografik form ve Palyatif Bakım Bilgi Testi (PBBT) kullanılarak toplanmıştır. Hemşirelerin palyatif bakıma yönelik aldıkları eğitimin sonrasında palyatif bakıma yönelik bilgi düzeylerinin arttığı saptanmıştır.
Hemşirelerin Palyatif Bakıma Yönelik Bilgi ve Tutumları (Ulusoy, 2019)	Palyatif bakım konusunda bilgi sahibi olma durumları, bilgi düzeyleri, bilgi düzeylerini etkileyen durumlarının belirlenmesidir.	245 hemşire örneklemini oluşturmuştur. Katılımcılara kişisel bilgileri içeren anket formu, çalışmacı tarafından hazırlanmış olan Palyatif Bakıma İlişkin Görüş İfadeleri ve Palyatif Bakım Bilgi Testi kullanılarak toplanmıştır. Lisans mezunu, çalışma yılı beş yıl ve altı, dahili kliniklerde çalışan hemşirelerin palyatif bakım hakkında daha fazla bilgiye sahip olduğu görülmüştür.
Palyatif Bakım Hemşirelerinin Yaşam Sonu Bakıma Yönelik Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi (Yapar, 2019)	Palyatif bakım birimlerinde çalışan hemşirelerin yaşam sonu bakıma yönelik tutum ve davranışlarının belirlenmesidir.	171 palyatif bakım hemşiresi örneklemini oluşturmuştur. Veriler Kişisel Bilgi Formu ve Frommelt Ölmekte Olan Bireye Bakım Vermeye İlişkin Tutum Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Hemşirelerin yaşam sonu bakımla ilgili bilgilerinin yeterli olmadığı saptanmıştır.
Hemşirelerin İyi Ölüme Yönelik Algıları ve Palyatif Bakım Hakkındaki Bilgi Düzeyleri (Damak, 2020)	Hemşirelerin iyi ölüme yönelik algıları ile palyatif bakım hakkındaki bilgi düzeylerinin belirlenmesidir.	237 hemşire örneklemini oluşturmuştur. Veriler Tanıtım Formu, Palyatif Bakım Bilgi Testi (PBBT) ve İyi Ölüm Ölçeği (İÖÖ) kullanılarak toplanmıştır. Hemşirelerin palyatif bakım bilgi düzeylerinin orta ve iyi ölüme yönelik algılarının yüksek olduğu saptanmıştır.
Hemşirelerin Palyatif Bakım ile İlgili Görüş ve Deneyimlerinin İncelenmesi (Danacı, 2020)	Palyatif bakım ünitesi olan hastanelerde çalışan hemşirelerin palyatif bakım hizmetleri ile ilgili görüş ve deneyimlerinin incelenerek belirlenmesidir.	Örneklemini 480 hemşire oluşturmuştur. Veriler, hemşireler için oluşturulmuş veri toplama formu ile toplanmıştır. Palyatif bakım ünitesinde çalışan ve çalışmayan hemşirelerin görüşleri karşılaştırıldığında bakım ile ilgili görüşleri arasında farklılık olduğu saptanmıştır.

Tablo 2 (devamı)*Araştırma Grubu Hemşirelerden Oluşan Tezlerin Özellikleri*

Onkoloji ve Palyatif Bakım Hemşirelerinin Merhamet Yorgunluğunun İş ve Yaşam Doyumuna Etkisi (Yaman, 2020a)	Onkoloji ve palyatif bakım servisinde çalışan hemşirelerin merhamet yorgunluğunun iş ve yaşam doyumuna etkisini belirlenmesidir.	110 hemşire örnekleme oluşturmuştur. Veriler, Tanıtıcı Form, Çalışanlar için Yaşam Kalitesi Ölçeği (ÇYKÖ), Minnesota İş Doyum Ölçeği (MİDÖ) ve Yaşam Doyum Ölçeği (YDÖ) kullanılarak toplanmıştır. Palyatif bakım hemşirelerinin daha yüksek merhamet yorgunluğuna, onkoloji hemşirelerinin ise daha yüksek düzeyde iş doyumuna ve yaşam doyumuna sahip olduğu saptanmıştır.
Yenidoğan Yoğun Bakım Hemşirelerinin Duygusal Emek Düzeylerinin Palyatif Bakıma Yönelik Tutumlarına Etkisi (Erel, 2020)	Yenidoğan yoğun bakım hemşirelerinin duygusal emek düzeylerinin palyatif bakıma yönelik tutumlarına etkisinin belirlenmesidir.	75 hemşire örnekleme yer almış. Veriler tanıtıcı bilgi formu, Duygusal Emek Ölçeği (DEÖ), Yenidoğan Palyatif Bakım Tutum Ölçeği (YPBTÖ) kullanılarak toplanmıştır. Hemşirelerin palyatif bakım hizmeti sunarken gerçek duygularını bastırıldığı ve yüzeyel davranış sergilediği görülmüştür.
Hemşirelerin Palyatif Bakımla İlgili Bilgi Düzeyleri ve Ölüme Karşı Tutumları (Mermer, 2021)	Hemşirelerin palyatif bakımla ilgili bilgi düzeyi ve ölüme karşı tutumlarının belirlenmesidir.	390 hemşire örnekleme oluşturmuştur. Veriler, Sosyo-Demografik Form, Palyatif Bakım Bilgi Testi, Ölüme Karşı Tutum Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Hemşirelerin palyatif bakımda bilgi düzeyinin, ölüme karşı tutumlarını anlamlı olarak etkilemediği belirlenmiştir.
İstanbul İli Palyatif Bakım Merkezlerinde Çalışan Hemşirelerin Yaşadıkları Zorluklar (Özdemir, 2021)	Palyatif bakım merkezlerinde çalışan hemşirelerin yaşadıkları zorlukların belirlenmesidir.	Örnekleme 116 hemşire oluşturmuştur. Veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan tanımlayıcı veri toplama formu ve Palyatif Bakım Zorlukları Ölçeği (PBZÖ) kullanılarak toplanmıştır. Hemşireler iş ortamı koşullarının uygunsuzluğunu, iş yükü fazlalığını, mobbingi, kurum kültürü yetersizliğini, özgürce kendi başlarına karar verememeyi, palyatif bakımın engeli olduğu saptanmıştır.
İki Farklı Simülasyon Modalitesinin Hemşirelik Öğrencilerinin Palyatif Bakım Eğitiminde Bilgi, Memnuniyet, Özgüven ve Becerilerinin Etkisi (Alwavi, 2022)	Palyatif bakım öğretiminde iki farklı simülasyon uygulamasının hemşirelik öğrencilerinin bilgi, memnuniyet, özgüven ve becerilerine etkisinin belirlenmesidir.	70 hemşirelik öğrencisi örnekleme oluşturmuştur. Palyatif Bakım Bilgi Testi ile Öğrenci Memnuniyeti ve Öğrenmede Kendine Güven Ölçeği kullanılarak veriler toplanmıştır. Her iki simülasyon uygulamasının palyatif bakım hemşireliği öğrencilerine güvenli bir öğrenme ortamı sağlamada etkili olduğu bilgi, memnuniyet, güven ve becerileri de artırdığı saptanmıştır.

Tablo 3*Araştırma Grubu Hastalardan Oluşan Tezlerin Özellikleri*

Tez Adı /Yılı	Amacı	Sonuçları
Kanser Hastasının Palyatif Bakımında Vaka Yönetimi Modelinin Hasta Sonuçlarına Etkisinin İncelenmesi (Özçelik, 2011)	Kanser hastalarının palyatif bakımında vaka yönetimi modelinin hasta sonuçlarına etkisinin belirlenmesidir.	44 hasta örneklemini oluşturmuştur. Palyatif Dönem Kanser Hastasına Özgü Veri Toplama Formu, Edmonton Semptom Tanılama Sistemi, Karnofsky Performans Skalası, EORTQLQ CA-30 Yaşam Kalitesi Ölçeği, Hasta Memnuniyet Formu, Aile Bakım Memnuniyet Formu, Hasta Maliyet Kayıt Formu, Palyatif Bakım Varyans Kayıt Formu ve Palyatif Kanser Hastasına Yönelik Bakım Protokolü veri toplama araçları kullanılarak toplanmıştır. Kanser hastalarının palyatif bakımında vaka yönetim modelinin hasta sonuçları üzerinde etkili olduğu saptanmıştır.
Palyatif Bakım Alan Hastalarına Aromaterapi Masajının Ağrı ve Plazma Beta Endorfin Düzeyine Etkisi (Gürakan, 2016)	Palyatif bakım alan kanser hastalarında aromaterapi masajının ağrı ve plazma beta endorfin düzeyine etkisinin belirlenmesidir.	31 hasta örneklemini oluşturmuştur. Verilerin toplanması için Hasta Tanıtım Formu, Sayısal Ağrı Skalası, ECOG Performans Durumu Skalası ve Brief Ağrı Envanteri kullanılarak toplanmıştır. Hastalarda aromaterapi sırt masajıyla ağrı şiddetinin azaldığı ve plazma beta-endorfin düzeyini arttırdığı görülmüştür.
Palyatif Bakım Hastalarında Watson'ın İnsan Bakım Modeline Temellendirilmiş Hemşirelik Bakımının Dispne Yönetimi, Anksiyete ve Yaşam Kalitesine Etkisi (Seven,2018)	Palyatif bakım hastalarında Watson'ın İnsan Bakım Modeline (İBM) temellendirilmiş hemşirelik bakımının dispne yönetimi, anksiyete ve yaşam kalitesine etkisinin belirlenmesidir.	64 hasta örneklemini oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında; hasta bilgi formu, Vizüel Analog Skala (VAS), Modifiye Borg Ölçeği, Medical Research Council Dispne Ölçeği (MRCS), Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ), Hastane Anksiyete ve Depresyon Ölçeği (HAD), SF-36 Yaşam Kalitesi Ölçeği Ve Hastanın Hemşirelik Bakımını Algılayış Ölçeği (HHBAÖ) kullanılarak toplanmıştır. Watson'ın İnsan Bakım Modeli'nin palyatif bakım felsefesinde kullanılabilecek bir hemşirelik bakım modeli olduğu belirlenmiştir.
Palyatif Bakım Servisinde Yatan Hastalara Dinletilen Müziğin Ağrı Düzeyine Etkisinin İncelenmesi; Randomize Kontrollü Bir Çalışma (Düzgün, 2020)	Palyatif bakım servisinde yatan kanser hastalarına dinletilen müziğin ağrı düzeyine etkisinin incelenmesidir.	60 hasta araştırmanın örneklemini oluşturmuş. Veriler Hasta Tanıtım Formu, Hasta İzlem Formu, Kısa McGill Ağrı Soru Formu, Genel Konfor Ölçeği, Durumluluk Kaygı Ölçeği ve Karnofski Performans Skalası kullanılarak toplanmıştır. Palyatif bakım hastalarına dinletilen Türk musikisinin ağrı, kaygı, konfor ve fonksiyonel kapasite üzerinde ve yaşam bulgusu kontrolünde etkili olduğu saptanmıştır.

Tablo 3 (devamı)*Araştırma Grubu Hastalardan Oluşan Tezlerin Özellikleri*

Palyatif Bakım Hastalarında Konstipasyonun Yönetiminde Auriküler Akupresür Uygulamasının Etkisi (Bıçak, 2020)	Palyatif bakım hastalarında konstipasyonun yönetiminde auriküler akupresür uygulamasının etkisinin belirlenmesidir.	Örnekleme 90 hasta dahil edilmiş. Veriler, Hasta Tanıtıcı Anket Formu, Konstipasyon Değerlendirme Ölçeği, Bristol Dışkı Skalası ve Konstipasyon Yaşam Kalitesi Ölçeği kullanılarak toplanmış. Auriküler akupresür uygulamasının konstipasyonun yönetiminde etkili bir yaklaşım olduğu test edilmiş olup yaşam kalitesini de artırmada etkili olduğu saptanmıştır.
Palyatif Bakım Hastalarının Manevi İyilik Halleri ile Ağrıyla Başa Çıkma Durumları Arasındaki İlişkisi (Bektaş, 2021)	Palyatif bakım hastalarının manevi iyilik halleriyle ağrıyla başa çıkma durumları arasındaki ilişkinin belirlenmesidir.	230 hasta örnekleme oluşturmuş. Veriler tanıtıcı özellikler formu, Ağrı ile Başa Çıkma Ölçeği ve Manevi İyilik Ölçeği kullanılarak toplanmış. Hastaların anlam- kendi kendine başa çıkma ile anlam- çaresizlik arasında pozitif yönde, barış-çaresizlik ile negatif yönde ilişki olduğu saptanmıştır.
İleri Evre Akciğer Kanseri Hastalarının Palyatif Bakım Gereksinimleri ve Umutsuzluk Düzeylerinin Belirlenmesi (Doğan, 2021)	İleri evre akciğer kanseri hastaların palyatif bakım gereksinimlerinin ve umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesidir.	130 hasta örnekleme oluşturmuş. Veriler, Sosyo-demografik Özellikleri İçeren Form, Edmonton Semptom Değerlendirme Sistem Skalası, Karnofsky Performans Skalası Ölçeği ve Beck Umutsuzluk Ölçeği kullanılarak toplanmış. Semptom yükü ve umutsuzluk düzeyi arttıkça ve performansları azaldıkça hastaların palyatif bakım gereksinimleri arttığı belirlenmiştir.
Palyatif Bakım Alan Kanser Hastalarına Uygulanan Parlak Beyaz Işık Uygulamasının Yorgunluk Düzeyi ve Uyku Kalitesi Üzerine Etkisi (Çelik, 2019)	Palyatif bakım alan kanser hastalarına uygulanan parlak beyaz ışık uygulamasının yorgunluk düzeyi ve uyku kalitesi üzerine etkisinin değerlendirilmesidir.	52 hasta örnekleme oluşturmuş. Verilerin toplanmasında Hasta Tanıtıcı Bilgi Formu, Kısa Yorgunluk Ölçeği, Pittsburgh Uyku Kalitesi İndeksi, Hasta İzlem Formu kullanılarak toplanmış. Parlak beyaz ışık uygulamasının palyatif bakım alan kanser hastalarının yorgunluk düzeylerini azalttığını, uyku kalitesini ve süresini artırdığı saptanmıştır.

Tablo 4*Araştırma Grubu Bakım Vericilerden Oluşan Tezlerin Özellikleri*

Tez Adı /Yılı	Amacı	Sonuçları
Palyatif Bakım Alan Hastaların Yakınlarının Yaşadıkları Psikososyal Sorunlar ile Dini Başa Çıkma Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Özdemir, 2016)	Palyatif bakım alan hastaların yakınlarının yaşadıkları psikososyal sorunlar ile dini başa çıkma tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi.	76 hasta yakını örnekleme oluşturmuş. Çalışmanın verileri, hasta yakınlarına yönelik Anket Formu, Hastane Anksiyete Depresyon Ölçeği ve Dini Başa Çıkma Tarzları Ölçeği kullanılarak toplanmış. Palyatif bakımın psikososyal ve manevi açıdan hasta yakınlarının da ele alınıp desteklenmesinde sağlık personellerinin yeterliliğinin arttırılmasının gerekliliği vurgulanmıştır.
Terminal Dönem Kanser Hastası Yakınlarının Palyatif Bakımla İlgili Görüşleri (Kara, 2017)	Terminal dönemdeki hasta yakınlarının evde palyatif bakımla ilgili görüşlerinin belirlenmesi.	Örnekleme 181 hasta yakını oluşturmuş. Veriler araştırmacı tarafından oluşturulmuş anket formu kullanılarak toplanmıştır.Hasta yakınları evde bakımı tercih etme sebeplerinin başında hastanın evde daha rahat hissetmesiyle evde bakımı tercih etmeme sebeplerinin başında ise bakım ve tedavinin evde iyi sürdürülemeyeceği fikri yer almaktadır.
Palyatif Bakım Ünitesinde ve Dahiliye Servisinde Yaşlı Hastaya Bakım Verenlerin Deneyimleyeceği Bakım Verme Yükü ve Baş Etme Stratejileri (Köleoğlu, 2018)	Palyatif bakım ünitesi ve dahiliye servisinde yaşlı hastalara bakım verenlerin bakım yükü ve bakım yükü ile başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi.	100 hasta yakını örnekleme oluşturmuş. Verilerin toplanmasında bakım veren birey ve hastaya ilişkin Bilgi Formu ve Bakım Verme Yükü Ölçeği (Burden Interview) kullanılarak toplanmış. Palyatif bakımdaki yaşlı hastalara bakım verenlerin bakım yükü dahiliye servislerindekiyle kıyasla bakım oranı daha yüksek bulunmuştur.
Psikoeğitimin Palyatif Bakım Vericilerin Stresle Baş Etme ve Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisi (Çetin, 2018)	Psikoeğitimin palyatif bakım tedavisi alan hastalara bakım vericilerin stres ile baş etme ve yaşam kalitesi üzerine etkisinin değerlendirilmesi.	Örnekleme 40 hasta yakını oluşturmuş. Bakım verici Tanıtım Formu, Yaşam Kalitesi Formu (SF-36), Stresle Baş Etme Ölçeği kullanılarak toplanmış. Psikoeğitimin, bakım vericilerin yaşam kalitesini, fiziksel sağlık durumlarını ve zihinsel sağlık durumlarını, stresle baş etme becerilerini anlamlı ölçüde artırdığı görülmüştür.
Palyatif Bakım Alan PEG (Perkütan Endoskopik Gastrostomi) ve NG (Nazogastrik)'li Hastalara Bakım Verenlerin Bakım Yükü ve Yaşam Kalitesinin İncelenmesi (Budak, 2019)	Palyatif bakım alan PEG ve NG'li hastalara bakım verenlerin bakım yükü ve yaşam kalitesinin incelenmesi.	Örnekleme 56 bakım verici birey oluşturmuş. Veriler, sosyodemografik özellikleri, hastaların ve bakım verenlerin sağlık durumuna ilişkin özellikleri ve enteral beslenme (PEG veya NG) hakkındaki soruları içeren genel bilgi formu, Zarit Bakım Yükü Ölçeği ve SF-36 Yaşam Kalitesi Ölçeği aracılığı ile toplanmış. Bakım yükünün bakım verenlerin yaşam kalitesinin ağır alt boyutu dışında diğer tüm alt boyutlarını, yaşam kalitesini etkilediği saptanmıştır.

Tablo 4 (Devamı)*Araştırma Grubu Bakım Vericilerden Oluşan Tezlerin Özellikleri*

Palyatif Bakım Ünitesinde Yatan Hastalara Bakım Veren Hasta Yakınlarının Bakım Verme Yüklerinin Belirlenmesi (Kocakafa, 2019)	Palyatif bakım ünitesinde yatan hastalara bakım veren bireylerin bakım verme yüklerinin belirlenmesi.	Örnekleme 100 hasta yakını oluşturmuş. Veriler, Bilgi Formu ve Bakım Verme Yükü Ölçeği (Burden Interview) kullanılmış. Hastaya bakım verme sürelerinin artması, sosyal güvencelerinin olmaması, hasta dışında, evde bakımına ihtiyaç duyan kişi sayısının artması ile bakım verme yükünün arttığı saptanmıştır.
Palyatif Bakım Hastalarının Yakınlarına Uygulanan Hemşirelik Bakımının Spiritüel İyilik Hali ve Umut Üzerine Etkisi (Kurtgöz, 2019)	Palyatif bakım hastalarının yakınlarına uygulanan hemşirelik bakımının spiritüel iyilik hali ve umut üzerine etkisinin belirlenmesi.	60 hasta yakını örnekleme oluşturmuş. Nicel veriler için Hasta Yakını Tanıtıcı Bilgi Formu, Beck Umutsuzluk Ölçeği ve Spiritüel İyi Oluş Ölçeği; nitel veriler toplanırken yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılarak toplanmış. Watson'ın İnsan Bakım Kuramı'na temellendirilerek sunulan hemşirelik bakımının, hasta yakınlarının umutsuzluk düzeylerini azaltmasına karşın spiritüel iyilik hallerinde herhangi bir değişikliğe neden olmadığı saptanmıştır.
Hasta Yakınlarının Palyatif Bakıma İlişkin Görüşlerinin Bakım Verici Yüküne Etkisi (Duman, 2020)	Palyatif bakım ünitesinde yatan hastaların yakınlarının palyatif bakıma ilişkin görüşlerinin bakım verici yüküne etkisinin belirlenmesi.	111 hasta yakını örnekleme oluşturmuş. Veriler Hasta Tanıtım Formu, Hasta Yakınlarının Sosyodemografik, Bakım Vermeye İlişkin Özelliklerini ve Palyatif Bakıma İlişkin Görüşlerini Belirlemeye Dair Anket Formu ve Zarit Bakım Verme Yükü Ölçeği (ZBYÖ) aracılığı ile toplanmış. Palyatif bakımla ilgili eğitim alma gereksinimi olan hasta yakınlarının bakım verici yükünün yüksek olduğu saptanmıştır.
Palyatif Bakım Vericilerine Uygulanan Gevşeme Egzersizlerinin Bakım Verme Yükü, Tükenmişlik ve Kaygı Düzeyleri Üzerine Etkisi (Yaman, 2020b)	Palyatif bakım vericilerine uygulanan gevşeme egzersizlerinin bakım verme yükü, tükenmişlik ve kaygı düzeyleri üzerine etkisinin belirlenmesidir.	Örnekleme 60 bakım verici oluşturmuş. Veriler, Bakım Verici Bilgi Formu, Maslach Tükenmişlik Ölçeği, Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeği ve Görsel Kıyaslama Ölçeği kullanılarak toplanmış. Bakım vericilere uygulanan gevşeme egzersizlerinin, bakım vericilerin bakım yükü algıları, tükenmişlik ve kaygı düzeylerini azalttığı belirlenmiştir.
Palyatif Bakım Hastalarına Evde Bakım Verenlerin Bakım Yükünün Sağlık Algısına Etkisi (Şahin, 2021)	Palyatif bakım hastalarının evde bakım vericilerinin bakım yükünün sağlık algısına etkisinin belirlenmesidir.	Örnekleme 236 bakım verenler oluşturmuştur. Veriler, Kişisel Tanıtım Formu, Bakım Yükü Ölçeği ve Sağlık Algısı Ölçeği kullanılarak toplanmış. Evde bakım veren bireylerin algıladıkları bakım yükünün sağlık algısı üzerinde etkisi olduğu belirlenmiştir.
Palyatif Bakım Kliniğinde Yatan Hastaların Bakım Vericilerinin Algılanan Stres Düzeylerinin ve Uyku Kalitelerinin Belirlenmesi (Yıldırım, 2021)	Palyatif bakım kliniklerinde yatan hastaların bakım vericilerinin algılanan stres düzeylerinin ve uyku kalitesinin belirlenmesidir.	Örnekleme 153 bakım verici oluşturmuş. Verilerin toplanmasında tanımlayıcı özellikler formu, Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ) ve Pittsburgh Uyku Kalitesi (PUKI) İndeksi kullanılmış. Bakım vericilerin stres düzeyi arttıkça uyku kalitelerinin azaldığı saptanmıştır.

Tablo 4 (Devamı)*Araştırma Grubu Bakım Vericilerden Oluşan Tezlerin Özellikleri*

Palyatif Bakım Alan Hastalarına Bakım Veren Bireylerin Spiritüel İyilik Durumu, Bakım Yükü ve Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Atamer, 2021)	Kanser hastasına palyatif bakım veren bireylerin spiritüel iyilik durumu, bakım yükü ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin incelenmesidir.	Örnekleme bakım veren 135 birey alınmış. Veriler Bakım Veren Tanıtım Formu, Hasta Tanıtım Formu, Bakım Verme Yükü Ölçeği, Spiritüel İyi Oluş Ölçeği ve SF-36 Yaşam Kalitesi Ölçeği kullanılarak toplanmış. Bakım verenlerin Spiritüel İyi Oluş Ölçeği ile Bakım Verme Yükü Ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel bağlamda anlamlı ve negatif yönde ilişki bulunmuştur.
Palyatif Bakım Alan Hastaların Yakınlarının Bakıma Hazır Olma Düzeyleri ve Bakım Yüklerinin Belirlenmesi (Ekiz, 2021)	Palyatif bakım hizmeti alan hastaların yakınlarının bakıma hazır olma düzeyleri ve bakım yüklerinin belirlenmesidir.	Örneklemini 180 hasta yakını oluşturmuş. Veriler, Palyatif bakım hasta ve hasta yakını tanıtım formu, Edmonton Semptom Değerlendirme Sistemi, Bakım verme yükü ölçeği, Bakıma Hazırloluşluk ölçeği kullanılarak toplanmış. Hasta yakınlarının bakıma hazır oluşlukları arttıkça bakım yükünün azaldığı tespit edilmiştir.
Pandemi Sürecinde Palyatif Bakım Hastalarına Bakım Verenlerin Spiritüel İyi Oluş ve Depresyon Düzeylerinin Bakım Yüklerine Etkisi (Duracak, 2021)	Pandemi sürecinde palyatif bakım hastalarına bakım verenlerin spiritüel ve depresyon düzeylerinin bakım yüküne etkisinin belirlenmesidir.	Örnekleme 120 bakım verici oluşturmuş. Veriler, Hasta ve Bakım Veren Bilgi Formu, Spiritüel İyi Oluş Ölçeği (SİOÖ), Beck Depresyon Envanteri (BDE) ve Zarit Bakıcı Yükü Ölçeği (ZBYÖ) kullanılarak toplanmış. Pandemi sürecinde bakım verenlerin spiritüel iyi oluş düzeylerinin artmasıyla bakım yüklerinin azaldığı, depresyon düzeyleri arttıkça bakım yüklerinin arttığı saptanmıştır.

Tablo 5*Araştırma Grubu Karma Olan Tezlerin Özellikleri*

Tez Adı /Yılı	Amacı	Sonuçları
Hekim ve Hemşirelerin Kanserli Çocuklara Yönelik Palyatif Bakım Uygulamaları (Işıl, 2010)	Hekim ve hemşirelerin palyatif bakıma yönelik bilgileri ile terminal dönemdeki çocuklara yönelik palyatif bakım uygulamalarının belirlenmesidir.	Örnekleme toplamda 100 hekim ve hemşire oluşturmuş. Veriler, tanıtıcı bilgi formu ve Palyatif ve Yaşam Sonu Bakım İzlem Aracı ile toplanmış. Hekim ve hemşireler terminal dönem kanserli çocuklarda fiziksel ve duygusal semptomlarla sık karşılaşmaktadır ve bu semptomların kontrolü için uygulanan yaklaşımların palyatif bakıma uyduğu görülmüştür.
Sağlık Personelinin Palyatif Bakıma İlişkin Görüşleri (Turgay, 2010)	Sağlık personelinin palyatif bakıma ilişkin bilgi ve görüşlerinin belirlenmesidir.	Örneklemini 235 hemşire, 84 doktor, 18 fizyoterapist, 16 diyetisyen, 7 sağlık memuru, 5 sosyal hizmet uzmanı, 4 psikolog oluşturmuş. Veriler, Sosyo-Demografik Form ve literatürden yararlanılarak hazırlanan sağlık personelinin palyatif bakıma yönelik mevcut bilgi ve görüşlerini tanımlayıcı form kullanılarak elde edilmiş. Palyatif bakım bilinci tam olarak gelişmemiş olup eğitim müfredatında ve hizmet içi eğitim programlarında palyatif bakımın daha kapsamlı ele alınmasının gerekliliği vurgulanmıştır.
Ankara İl Merkezinde Jinekolojik Onkoloji Ünitelerinde Çalışan Ebe ve Hemşirelerin Palyatif Bakım Uygulamalarının Belirlenmesi (Uslu, 2013)	Ankara il merkezinde jinekolojik onkoloji ünitelerinde çalışan ebe ve hemşirelerin palyatif bakım konusunda uygulamalarının belirlenmesidir.	65 ebe ve hemşire örneklem kapsamına alınmış. Veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından geliştirilen soru formu kullanılmış. Ebe ve hemşirelerin palyatif bakım konusunda bilgiye çoğunlukla hizmet içi eğitimlerden ulaştığı, tamamının yaşam sonu bakım uygulamalarında etik ilkelere dikkat ettiği, büyük çoğunluğunun ise hasta ve ailesi ile ölüm konusunda konuşmadığı görülmüştür.
Palyatif Bakım Kliniğinde Yatan Hastaların Hemşirelik Bakım Memnuniyet Düzeyleri ve Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi (Filiz, 2017)	Hastaların, hemşirelik bakım hizmetinde memnuniyet düzeylerinin belirleyerek memnuniyet düzeyini etkileyen faktörlerin belirlenmesidir.	Örnekleme 27 hemşire 154 hasta oluşturmaktadır. Veriler hasta ve hemşireler için bilgi formu ve NEWCASTLE Hemşirelik Bakımından Memnuniyet Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Hemşirelerin meslekteki çalışma yılı arttıkça hastaların hemşirelik bakımından memnuniyet düzeylerinin de arttığı saptanmıştır.
Palyatif Bakım Hastalarının ve Hemşirelerin İtibarlı Bakıma İlişkin Görüşleri (Eskigölek, 2018)	Hasta İtibar Envanteri'nin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliğinin değerlendirilmesi ve palyatif bakım hastalarının ve bu alanda çalışan hemşirelerin itibarlı bakım konusundaki görüşlerin belirlenmesidir.	Örnekleme 127 ileri evre kanser hastası ve 10 hemşire oluşturmıştır. Çalışmada demografik form, Palyatif Performans Skoru, Hasta İtibar Envanteri ve Hastane Anksiyete ve Depresyon Ölçeği kullanılmış. Hasta İtibar Envanterinin Türk Toplumuna için geçerli ve güvenilir bir ölçektir. Hasta ve hemşirelerle yapılan görüşmelerde itibarlı bakımın bireyin değerli ve güvende hissetmesine katkısı olan ve bütüncül bakım almasını sağlayan bir süreç olduğu görülmüştür.

Tablo 5 (Devamı)*Araştırma Grubu Karma Olan Tezlerin Özellikleri*

Meslekler arası Eğitim Simülasyon Eğitiminin Jinekolojik Onkolojide Palyatif Bakım Yeterliliklerinin Kazandırılmasına Etkisi (Şahan, 2018)	Meslekler arası simülasyon eğitiminin jinekolojik onkoloji palyatif bakım yeterliliklerine, disiplinler arası eğitim algısına ve ekip çalışması tutumlarına etkisinin belirlenmesidir.	Örnekleme Hemşirelik Bölümü'nden 22 öğrenci, Beslenme ve Diyetetik Bölümü'nden 23 öğrenci, Sosyal Hizmet Bölümü'nden 22 öğrenci Tıp Fakültesi'nden 17 öğrenci oluşturmaktadır. Veriler, Öğrencilerin Tanıtıcı Özellikleri ile İlgili Veri Toplama Formu, Palyatif Bakım Konusunda Yeterliliklerinin Belirlenmesi Yönelik Soru Formu, Disiplinler Arası Eğitim Algısı Ölçeği, Ekip Çalışması Tutumları Ölçeği ile toplanmıştır. Öğrencilerin palyatif bakıma yönelik bilgi ve farkındalıklarının arttığı, ekip çalışmasının önemini daha iyi anladıkları, lisans eğitim müfredatında meslekler arası eğitimin ve bu eğitimde simülasyon kullanımının önemli olduğu görülmüştür.
Kanser Hastalarının Bakım Gereksinimleri ile Hasta ve Ailelerinin Palyatif Bakıma İlişkin Bilgi ve Beklentilerinin İncelenmesi (Topkaya, 2018)	Kanser hastalarının palyatif bakım gereksinimlerinin belirlenmesi ile hasta ve ailelerin palyatif bakıma ilişkin bilgi ve beklentilerinin incelenmesidir.	110 hasta ve 110 hasta ailesi verileri oluşturmuş. Veriler; sosyo-demografik ve palyatif bakım hakkındaki bilgi ve beklentilerin belirlenmesi anket formu, Palyatif Performans Skalası ve Edmonton Symptom Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Hasta ve ailelerin palyatif bakım hakkında bilgi ve beklentilerinin farklı olduğu, sağlık ekibi tarafında verilen hizmet ve bakımdan memnun olduğu görülmüştür.
Bir Palyatif Bakım Merkezi Örneğinin Yatan Hasta Özellikleri, Kullanıcı Memnuniyeti, Bakım Hizmetinin Niteliği ve Maliyet Boyutlarıyla Değerlendirilmesi (Gürel, 2019)	Palyatif bakım merkezinde bakım desteği alan hastaların özelliklerini, sunulan bakım hizmetinin niteliğini, hastalık maliyetini incelemek, hastaların bakımını üstlenen aile üyelerinin memnuniyetinin belirlenmesidir.	Örnekleme 100 hasta ile 100 aile üyesinde uygulanmıştır. Veriler yüze yüze anket yoluyla ve hasta dosyasından elde edilmiştir. Hastanın bakımını üstlenen aile üyelerinin çoğu palyatif bakım konusunda farkındalığının olmadığı ve palyatif bakım merkezini tercih etmek istediği görülmüştür.
İstanbul'da Yaşlı Hastalar ve Yakınlarının Palyatif Bakım Merkezlerine Bakış Açılarının Değerlendirilmesi (Kandemir, 2021)	Yaşlı hastalar ve yakınlarının palyatif bakım merkezlerine bakış açılarının değerlendirilerek belirlenmesidir.	Örnekleme hastalar ve yakınları olmak üzere toplamda 333 kişi oluşturmuş. Veriler Palyatif Bakım Memnuniyet Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Palyatif bakım memnuniyeti pozitif yönde artmıştır. En yüksek hasta yakınına ilgi, daha sonra sırası ile hastanın bakım ve tedavisi, algılama, hasta yakınının bilgilendirilmesi, hasta yakınının duygusallığına etki, karar verme süreci, palyatif bakım birimi bekleme ortamı alanlarında memnuniyetlerinde artış olmuştur.

Tablo 6*Ölçek Geliştirilen Tezlerin Özellikleri*

Tez Adı /Yılı	Amacı	Sonuçları
Yenidoğan Palyatif Bakım Tutum Ölçeğinin Türkçe Geçerlik ve Güvenirliği (Akay, 2017)	Yenidoğan Palyatif Bakım Tutum Ölçeği'nin Türkçe geçerlik ve güvenirlığının belirlenmesidir.	Örnekleme 145 hemşire oluşturmuş. Veriler, Yenidoğan Palyatif Bakım Tutum Ölçeği kullanılarak toplanmış. Yenidoğan Palyatif Bakım Tutum Ölçeği'nin palyatif bakıma yönelik tutumda yeterli bir ölçüm araç olarak Türkçe literatüre kazandırılmıştır.
Yenidoğan Palyatif Bakım Tutum Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması ve Web Tabanlı Palyatif Bakım Eğitiminin Etkinliğinin Değerlendirilmesi (Boyras, 2019)	Yenidoğan Palyatif Bakım Tutum Ölçeği'nin Türkçe geçerlik ve güvenirlğini test ederek hemşirelerine verilen web tabanlı palyatif bakım eğitiminin etkinliğinin değerlendirilmesidir.	143 hemşire örnekleme oluşturmuş. Veriler, Tanıtıcı Özellikler Veri Toplama Formu, Yenidoğan Palyatif Bakım Tutum Ölçeği (YPBTÖ), Yenidoğan Palyatif Bakıma Yönelik Bilgi Değerlendirme Formu, Web Tabanlı Yenidoğan Palyatif Bakım Eğitimi Memnuniyet Değerlendirme Formu kullanılarak toplanmış. Yenidoğan Palyatif Bakım Tutum Ölçeği'nin Türkçe yüksek geçerlik ve güvenirlliğe sahip ve web tabanlı palyatif bakım eğitiminin hemşirelerin palyatif bakıma yönelik tutumlarını olumlu etkilediği, bilgi düzeylerini arttırmada etkisi olduğu bulunmuştur.
Palyatif Hastalarına Bakım Veren Aile Üyelerinin Bakım ve Tedavi Sürecine İlişkin Gereksinimleri (Sağlam, 2020)	Palyatif bakım hastalarına bakım veren aile üyelerinin, bakım ve tedavi sürecine ilişkin gereksinimlerinin ölçek ile belirlenmesidir.	300 hasta yakını örnekleme oluşturmuş. Veriler hasta ve hasta yakını tanıtıcı bilgi formu, Aile İhtiyaçları Ölçeği, Yoğun Bakım Ünitesi Aile Gereksinim Envanteri, Yoğun Bakımda Yatan Hasta Ailelerinin Memnuniyeti Ölçeği, Hasta Ailelerinin Hemşirelik Rolünü Algılama Ölçeği kullanılarak toplanmış. Aile İhtiyaçları Ölçeği'nin Türkiye'de palyatif hasta yakınlarına uygulanabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu saptanmıştır.
Palyatif Bakım Bilgi Ölçeği'nin Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması (Çelik,2021)	Palyatif Bakım Bilgi Ölçeği'nin Türkçe geçerlik ve güvenirlığının belirlenmesidir.	244 hemşirelik öğrencisi ile örnekleme oluşturulmuş. Veriler, Palyatif Bakım Bilgi Ölçeği kullanılarak gerçekleştirilmiş. Palyatif Bakım Bilgi Ölçeği Türkiye'de kullanılabilecek geçerli ve güvenilir bir ölçüm aracı olduğu belirlenmiştir.

TARTIŞMA

Bu araştırmada Türkiye’de palyatif bakım konularında hemşirelik alanında yapılan tez çalışmalarının özellikleri sunulmuştur. Türkiye’de ilk tez çalışması 2010 yılında yapılmış yüksek lisans çalışması olup hekim ve hemşirelerin palyatif bakıma yönelik bilgileri ile terminal dönemdeki çocuklara palyatif bakım uygulamalarının belirlenmesi amaçlanarak yapılmıştır (Tablo 1). Bazı ülkelerde ise palyatif bakımla ilgili ilk hemşire tez çalışması yüksek lisans derecesinde 2000 yılında yapılmış (Almeida ve ark., 2019; Ferreira ve ark., 2016). Ülkemizde palyatif bakımın temelleri yıllar önce atılmasına rağmen sağlık sistemi içinde yer edinme süreci 2010 yılı itibariyle hemşire araştırmaları ile desteklenmeye başlanmıştır.

Türkiye dışında yapılan bir çalışmada hem doktora hem de yüksek lisans tezleri 2000 yılını takip eden 10 yıl içerisinde hala çok başlangıç seviyesinde olmakla beraber 2001 ve 2003 yıllarında ise hiç palyatif bakımla alakalı tez yayını yapılmamıştır. 2001 yılı itibariyle palyatif bakım araştırmalarında artış gözlenmiş olup en fazla tezlerin yapıldığı yıl 2015 olmuştur (Almeida ve ark., 2019). Başka bir ülkede ise 2001 ve 2002 yıllarında hemşirelerin palyatif bakım konusunda bilimsel üretimi olmamasına karşın 2009 yılından itibaren araştırmaların önemli ölçüde arttığı görülmüştür (Ferreira ve ark., 2016). Türkiye’de ise Tablo 1’de yer alan veriler neticesinde son yıllarda hemşirelerin palyatif bakımla ilgili yaptığı çalışmalarda anlamlı bir artış dikkati çekmektedir. İncelenen tez çalışmalarında 2012 ve 2015 yıllarında bilimsel üretim olmakla beraber 2018 yılı itibariyle artış göstermeye başlamış olup en fazla çalışma ise 2019 yılında yapılmıştır. İncelenen tezler kronolojik olarak değerlendirildiğinde hemşirelerin palyatif bakıma ilişkin bilgi düzeylerinin yıllar geçtikçe arttığı görülmüştür (Tablo 1).

Yapılan çalışmalarda yüksek lisans tezlerinin çoğunlukla nitel araştırma üzerine olduğu görülmüştür (Almeida ve ark., 2019; Dias ve ark., 2020; Ferreira ve ark., 2016). 2008-2018 yılları arasında kanserli çocuklara yönelik palyatif bakım konulu 60 lisansüstü tezin büyük

çoğunluğunu yüksek lisans tezi oluşturmaktadır (Dias ve ark., 2020). Ülkemizde ise tezlerin büyük çoğunluğunu yüksek lisans tezleri oluşturmaktadır (Tablo 1).

Yapılan çalışmalarda araştırma örneklemini hemşireler, hastalar, hemşire öğrenciler, aileler ve bakım vericiler oluşturmaktadır (Almeida ve ark., 2019; Ferreira ve ark., 2016). Ülkemizde ise, incelenen tezlere göre yapılan çalışmaların neredeyse tamamının hemşire, hasta ve bakım vericilerle gerçekleştirildiği görülmüştür (Tablo 1). Palyatif bakımla ilgili çalışmaların bu örneklem gruplarıyla yürütülmüş olmasının palyatif bakımın verimliliği açısından önemli olduğu söylenebilir.

Yapılan bir çalışmada Brezilya’da hemşirelik alanı ile ilgili lisansüstü eğitim programlarında savunulan “onkolojide palyatif bakım” konulu yüksek lisans ve doktora tezlerinin az sayıda olduğu tespit edilmiştir (Dias ve ark., 2020). Ülkemizde ise palyatif bakım konusunda tam bağımlı hale gelmiş hastalar, onkoloji hastaları ve terminal döneme girmiş hastalarla yapılan tezlerde elde edilen sonuçlarla paralellik göstermektedir. Yapılan çalışmaların bir kısmı terminal dönem hastalarını ele aldığı gibi bir kısmı da onkoloji kliniğinde yatan hastaları ele almıştır. Bu çalışmada tezlerin %22’sinin onkoloji kliniklerinde ve palyatif bakım kliniklerindeki onkoloji hastalarıyla yapılmış olması, literatür ile paralellik göstermektedir (Tablo 1).

Yapılan bir çalışmada, palyatif bakımla ilgili çalışma alanları incelendiğinde; en çok ilgilenilen alanın aile-bakıcı, bunu takiben sırasıyla semptomatik kontrol, etik konular, bakım organizasyonu, yaşam kalitesi, palyatif bakım eğitimi gibi ve en az ele alınan konunun ise yaşam sonunda hastanın konforu ve maneviyat-umut olduğu bildirilmiştir (Ferreira ve ark., 2016). Ülkemizde ise palyatif bakımla ilgili yapılan tezler incelendiğinde deneysel çalışmaların çoğunluğunun ortaya çıkan fizyolojik semptomlara bakım sağlamaya yönelik olduğu görülmüştür. Fizyolojik semptomların yönetimi üzerine deneysel ağırlıklı yürütülen çalışmalarda hemşirelik bakım uygulamalarının başta ağrı, yorgunluk, uykusuzluk olmak üzere

birçok semptom üzerinde olumlu etkiler sağladığı görülmüştür (Çelik, 2019; Gürakan, 2016; Seven, 2018). Bunun yanında palyatif bakım hastaları ile bakım vericilerinin psikolojik ve spirütüel ihtiyaçlarını ele alan çalışmalar da yapılmıştır (Kurtgöz, 2019; Yaman, 2020a).

Yapılan çalışmalarda palyatif bakımla ilgili çalışmaların büyük çoğunluğu palyatif bakım servislerinde yapılmıştır (Almeida ve ark., 2019; Dias ve ark., 2020; Ferreira ve ark., 2016). Ülkemizde hospis merkezlerinin bulunmamasının yanında palyatif bakım merkezi adı altında klinikler ve birimler halen oluşturulmaya çalışılmaktadır (Yılmaz & Bahat, 2019). Bu durumun bir sonucu olarak; incelenen tezlerde hospis konusunun ele alınmamış olmasının ülkemizde hospis merkezlerinin olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir. İncelenen çalışmaların %58'inin palyatif bakım kliniklerinde yapılmış olması ise palyatif bakım hizmetlerinin sağlık sistemi içerisinde yer ediniyor olmasına dair olumlu bir göstergedir. Ayrıca palyatif bakım hemşireliği adı altında özelleştirilmiş bir alanın ortaya çıkması bu ilerlemeyi desteklemektedir. Hemşireler lider oldukları bakım alanında palyatif bakım hizmetlerinde de kendilerini öne çıkarmakta ve sağlık hizmetlerinin sunumundaki kaliteyi arttırmaktadırlar. Ancak incelenen tezlerin çoğunluğundan çıkarılan bir sonuç; hemşirelerin palyatif bakım konusundaki bilgilerinin çoğunun üniversite öğrenimine ait olduğu şeklindedir. Bu durum da palyatif bakımın sahada hizmet içi eğitim programlarında yeterince desteklenmediğini düşündürmektedir. Üniversitede verilen temel eğitimlerin üzerine klinikte hemşirelerin bilgi düzeylerini geliştirecek eğitimlerin varlığı palyatif bakım hizmetlerinin iyileştirilmesi noktasında oldukça önemlidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Hemşirelik alanında palyatif bakımla ilgili yapılmış olan tezlerin geriye dönük olarak incelendiği bu çalışmada, palyatif bakım konusunun hemşirelik uygulamalarında son yıllarda daha fazla ele alınmaya başladığı görülmüştür. Hemşirelerin palyatif bakımla ilgili yaptığı ölçek uyarlama çalışmalarının Türk toplumu için geçerlik ve güvenilirliklerinin yüksek olduğu

bulunmuştur. Bu durum ölçeklerin çalışmalarda kullanılabilirliğine imkân tanımakta ve yapılabilecek çalışmaların önünü açmaktadır. Palyatif bakım; hastalık sürecindeki bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının bütüncül bir şekilde giderilmesini öngörmesi bakımından önemlidir. Bu nedenle bakımın liderleri olan hemşirelerin palyatif bakım uygulamaları hakkında daha çok bilimsel çalışma ortaya koyarak çalışmalarda elde ettikleri sonuçları sahaya entegre etmeleri gerekmektedir. Özellikle de randomize kontrollü deneysel çalışmaların artırılması ile palyatif bakımın kanıt temelli hemşirelik uygulamalarına yerleşmesi bakımın kalitesini arttırmak için önemlidir. Ayrıca incelenen tezlerde hemşirelerin palyatif bakımla ilgili yeterli bilgiye sahip olmaması hemen hemen bütün araştırmaların ortak sonucudur. Bu nedenle hizmet içi eğitim programları, lisans müfredat programına “palyatif bakım hemşireliği” derslerinin konulması, sertifika programları gibi yöntemlerle hemşirelerin palyatif bakımla ilgili bilgi seviyelerinin artırılmasına önem verilmelidir.

ARAŞTIRMANIN ETİK YÖNÜ

Çalışmada incelenen lisansüstü tezlerin tümünün yazarları tarafından YÖK Ulusal Tez Merkezi veri giriş formu ile ulaşılabilir olmasına yazarlar tarafından izin verildiği için Etik Kurul İzni alınmasına gerek bulunmamaktadır.

YAZAR KATKI ORANI

Fikir/kavram: Bİ; Tasarım: Bİ, YS, HÇP, EG, MA; Veri toplama: YS; Veri işleme: Bİ, YS, HÇP, EG, MA; Analiz ve/veya yorum: Bİ, YS, HÇP, EG, MA; Kaynak tarama: YS, HÇP, EG, MA; Makalenin yazımı: Bİ, YS, HÇP, EG, MA; Eleştirel inceleme: Bİ

ÇIKAR ÇATIŞMASI

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

FİNANSAL DESTEK

Herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

HAKEM DEĞERLENDİRMESİ

Dış bağımsız.

KAYNAKLAR

- Acaralp, M. (2019). *Yenidoğan yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşirelerin yenidoğan palyatif bakıma ilişkin uygulama ve tutum düzeylerinin belirlenmesi* (Yayın No. 576526) [Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Adanır, A. (2019). *Onkoloji ve palyatif bakım kliniklerinde çalışan hemşirelerin merhamet yorgunluğu ve stresle başa çıkma tarzlarının belirlenmesi* (Yayın No. 563500) [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Akay, G. (2017). *Yenidoğan palyatif bakım tutum ölçeğinin Türkçe geçerlilik ve güvenirliliği* (Yayın No. 474562) [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Alıncak, G., Acavut, G., Soyaslan, BD., & Zengin, H. (2022). Hemşirelerin palyatif bakım ve ölüme ilişkin görüşleri: Nitel bir çalışma. *Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi*, 4(2), 69-76.
- Almeida K, Olivera FA, Marinho C, Leite A, & Silva RS. (2019). Nursing in palliative care in dissertations and theses in Brazil: a bibliometric study. *Reme Revista Mineira de Enfermagem*, 23(1188), 2-8. <https://doi.org/10.5935/1415-2762.20190036>
- Altay, M. (2019). *Onkoloji hastalarına bakım veren hemşirelere yönelik verilen palyatif bakım eğitiminin hemşirelerin bilgi düzeyleri üzerine etkisi* (Yayın No. 599797) [Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Alwawi, A. (2022). *The effect of two different simulation modalities in palliative care teaching on nursing students' knowledge, satisfaction, self-confidence, and skills*. (Yayın No. 730469) [Doktora Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Arslanođlu, A., & Kabadayı, M. A. (2022). Sađlık alıřanlarının palyatif bakım konusunda bilgi, dűřünce ve tutumlarına iliřkin Tűrkiye’de yayınlanan lisansűstű tezler űzerine bir deđerlendirme. *Journal of Social and Analytical Health*, 2(2), 194-204. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6770184>
- Atamer, B. (2021). *Palyatif bakım alan kanser hastalarına bakım veren bireylerin spiritűel iyilik durumu, bakım yűkű ve yařam kalitesi arasındaki iliřkinin incelenmesi* (Yayın No. 689128) [Yűksek Lisans Tezi, Gazi űniversitesi]. Yűksekűđretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bektař, S. (2021). *Palyatif bakım hastalarının manevi iyilik halleri ile ađrıyla bařa çıkma durumları arasındaki iliřki* (Yayın No. 512738) [Yűksek Lisans Tezi, Bozok űniversitesi]. Yűksekűđretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bıçak, A.D. (2020). *Palyatif bakım hastalarında konstipasyon yűnetiminde aurikűler akupresűr uygulamasının etkisi* (Yayın No. 635125) [Doktora Tezi, Cerrahpařa űniversitesi]. Yűksekűđretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Bilgehan T., nkaya, B. (2021). Palyatif hastalarına bakım veren bireylerin bakım yűkű ve etkileyen faktűrler. *Anadolu Hemřirelik ve Sađlık Bilimleri Dergisi*, 24(1),51-58.
- Boyras, G. (2019). *Yenidođan palyatif bakım tutum ۆleđinin Tűrkeye uyarlanması ve web tabanlı palyatif bakım eđitiminin etkinliđinin deđerlendirilmesi* (Yayın No. 611025) [Doktora Tezi, Sađlık Bilimleri űniversitesi]. Yűksekűđretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Budak, S. (2019). *Palyatif bakım alan PEG (Perkűtan endoskopik gastrostomi) ve NG (Nazogastrik) ’li hastalara bakım verenlerin bakım yűkű ve yařam kalitesinin incelenmesi* (Yayın No. 556293) [Yűksek Lisans Tezi, Balıkesir űniversitesi]. Yűksekűđretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Çelik, A. (2019). *Palyatif bakım alan kanser hastalarına uygulanan parlak beyaz ışık uygulamasının yorgun düzeyi ve uyku kalitesi üzerine etkisi* (Yayın No. 612428) [Doktora Tezi, Ege Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çelik, M. (2021). *Palyatif Bakım Bilgi Ölçeği'nin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması* (Yayın No. 729036) [Yüksek Lisans Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çetin, Ö. (2018). *Psikoeğitimin palyatif bakım vericilerin stresle baş etme ve yaşam kalitesi üzerine etkisi* (Yayın No. 523046) [Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Damak, N. (2020). *Hemşirelerin iyi ölüme yönelik alguları ve palyatif bakım hakkındaki bilgi düzeyleri* (Yayın No. 622925) [Yüksek Lisans Tezi, Biruni Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Danacı, S. (2020). *Hemşirelerin palyatif bakım ile ilgili görüş ve deneyimlerinin incelenmesi*. (Yayın No. 644716) [Yüksek Lisans Tezi, Koç Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Dias, K., Batista, P., Fernandes, MA., Zaccara, A., OLiveria, T., Vasconcelos, M., & Andrade, F. (2020). Dissertations and theses on palliative care in pediatric oncology: A bibliometric study., *Acta Paulista de Enfermagem*, 33, 1-8.
- Doğan, E. (2021). *İleri evre akciğer kanseri hastalarının palyatif bakım gereksinimleri ve umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi* (Yayın No. 686234) [Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Duman, Ö. (2020). *Hasta yakınlarının palyatif bakıma ilişkin görüşlerinin bakım verici yüküne etkisi* (Yayın No. 619446) [Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Duracak, A. (2021). *Pandemi sürecinde palyatif bakım hastalarına bakım verenlerin spiritüel iyi oluş ve depresyon düzeylerinin bakım yüklerine etkisi* (Yayın No. 711446) [Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Düzgün, G. (2020). *Palyatif bakım servisinde yatan hastalara dinletilen müziğin ağrı düzeyine etkisinin incelenmesi* (Yayın No. 622130) [Doktora Tezi, Ege Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ekiz, M. (2021). *Palyatif bakım alan hastaların yakınlarının bakıma hazır olma düzeyleri ve bakım yüklerinin belirlenmesi* (Yayın No. 696425) [Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Elçigil, A. (2012). Palyatif bakım hemşireliği. *Gülhane Tıp Dergisi*, 54(3), 29-334.
- Erel, B. (2020). *Yenidoğan yoğun bakım hemşirelerinin duygusal emek düzeylerinin palyatif bakıma yönelik tutumlarının etkisi*. (Yayın No. 653117) [Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Eskigülek, Y. (2018). *Palyatif bakım hastalarının ve hemşirelerinin itibarlı bakıma ilişkin görüşleri* (Yayın No. 515069) [Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ferreira, M., Pereira, A., Martins, J., Barbieri-Figueiredo, M. (2016). Palliative care and nursing in dissertations and theses in Portugal: A bibliometric study. *Revista da Escola de Enfermagem da USP*, 50, 0317-0323.
- Filiz, S. (2017). *Palyatif bakım kliniğinde yatan hastaların hemşirelik bakım memnuniyet düzeyleri ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi* (Yayın No. 478754) [Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gómez-Urquiza, JL., Albendín-García, L., Velando-Soriano, A., Ortega-Campos, E., Ramírez-Baena, L., Membrive-Jiménez, MJ., & Suleiman-Martos, N. (2020). Burnout in palliative care nurses, prevalence and risk factors: A systematic review with meta-analysis.

International Journal of Environmental Research and Public Health, 17(20), 76-72.

<https://doi.org/10.3390>

- Gürakan, G. (2016). *Palyatif bakım alan kanser hastalarında aromaterapi sırt masajının ağrı ve plazma beta endorfin düzeyine etkisi* (Yayın No. 431890) [Yüksek Lisans Tezi, Medipol Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gürel, H. (2019). *Bir palyatif bakım merkezi örneğinin yatan hasta özellikleri, kullanıcı memnuniyeti, bakım hizmetinin niteliği ve maliyet boyutlarıyla değerlendirilmesi* (Yayın No. 544690) [Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Işıl, Ç.N. (2010). *Hekim ve hemşirelerin kanserli çocuklara yönelik palyatif bakım uygulamaları* (Yayın No. 282391) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kandemir, V. (2021). *İstanbul'da yaşlı hastalar ve yakınlarının palyatif bakım merkezlerine bakış açılarının değerlendirilmesi* (Yayın No. 701701) [Doktora Tezi, Üsküdar Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kara, T. (2017). *Terminal dönem kanser hastası yakınlarının palyatif bakımla ilgili görüşleri* (Yayın No. 460388) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kavşur, Z., & Sevimli, E. (2020). Türkiye'deki palyatif bakım hizmetlerinin bazı gelişmiş ülkeler ile karşılaştırılması. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 2(4), 715-730.
- Kehribar, G. (2016). *Hemşirelerin palyatif bakıma ilişkin bilgi düzeylerinin belirlenmesi* (Yayın No. 453439) [Yüksek Lisans Tezi, Bozok Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Kocakafa, G. (2019). *Palyatif bakım ünitesinde yatan hastalara bakım veren hasta yakınlarının bakım verme yüklerinin belirlenmesi* (Yayın No. 579560) [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Koçaslan, S. (2019). *Palyatif ve nöroloji servislerinde çalışan hemşirelerin etik ahlaki duyarlılıklarının değerlendirilmesi* (Yayın No. 577293) [Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Köleoğlu, Ş. (2018). *Palyatif bakım ünitesinde ve dahiliye servisinde yaşlı hastaya bakım verenlerin deneyimlediği bakım verme yükü ve baş etme stratejileri* (Yayın No. 489829) [Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kurtgöz, A. (2019). *Palyatif bakım hastalarının yakınlarına uygulanan hemşirelik bakımının spiritüel iyilik hali ve umut üzerine etkisi* (Yayın No. 617373) [Doktora Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Martínez-Sabater, A., Chover-Sierra, P., Chover-Sierra, E. (2021). Spanish Nurses' Knowledge about Palliative Care. A National Online Survey. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(21), 1-13. <https://doi.org/10.3390/ijerph182111227>
- Mermer, R. (2021). *Hemşirelerin palyatif bakımla ilgili bilgi düzeyleri ve ölüme karşı tutumları* (Yayın No. 658870) [Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özçelik, H. (2011). *Kanser hastasının palyatif bakımında vaka yönetimi modelinin hasta sonuçlarına etkisinin incelenmesi* (Yayın No. 301446) [Doktora Tezi, Ege Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özdemir, F. (2016). *Palyatif bakım alan hastaların yakınlarının yaşadıkları psikososyal sorunları ile dini başa çıkma tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayın No. 437654) [Yüksek Lisans Tezi, Medipol Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Özdemir, S. (2021). *İstanbul ili palyatif bakım merkezlerinde çalışan hemşirelerin yaşadıkları zorluklar* (Yayın No.719500) [Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Paiva, TRS., Oliveira, TC., Felisberto, AMS., Dias, TKC., Silva, GR., Costa, ICP. (2020). Scientific production of dissertations and theses on palliative care and chronic diseases: Bibliometric study. *Revista De Pesquisa, Cuidado é Fundamental Online*, 12, 723-729.
- Sağlam, Z. (2020). *Palyatif hastalarına bakım veren aile üyelerinin bakım ve tedavi sürecine ilişkin gereksinimleri* (Yayın No. 630294) [Doktora Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sarman, A. (2019). Palyatif/pediyatrik palyatif bakımın tarihsel gelişim süreci, ilkeleri ve hemşirelik bakımı. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(3), 153-160.
- Sekse, RJT., Hunskår, I., Ellingsen, S. (2017). The nurse's role in palliative care: A qualitative meta-synthesis. *Journal of Clinical Nursing*, 27(1-2), <https://doi.org/111/jocn.13912>
- Sert, H. (2021). Palyatif bakım ve hemşirelik bakımı. İçinde N. Olgun & S. Çelik (Eds.), *Tüm Yönleriyle İç Hastalıkları Hemşireliği* (ss 623-632). Nobel Tıp Kitabevleri.
- Seven, A. (2018). *Palyatif bakım hastalarında Watson'ın insan bakım modeline temellendirilmiş hemşirelik bakımının dispne yönetimi, anksiyete ve yaşam kalitesine etkisi* (Yayın No. 529169) [Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Sucaklı, M. H., & Koşar, Y. (2016). Palyatif bakım ve yaşam kalitesi. *Klinik Tıp Aile Hekimliği*, 8(3), 34-39.
- Şahan Uslu, F. (2018). *Meslekler arası simülasyon eğitiminin jinekolojik onkolojide palyatif bakım yeterliliklerinin kazandırılmasına etkisi* (Yayın No. 513813) [Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Şahin, G. (2021). *Palyatif bakım hastalarına evde bakım verenlerin bakım yükünün sağlık algısına etkisi* (Yayın No. 666076) [Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- T.C. Sağlık Bakanlığı, Türkiye Halk Sağlığı Kurumu. (2016). *2013-2018 Ulusal kanser kontrol planı*.
https://hsqm.saglik.gov.tr/depo/birimler/kanserdb/yayinlar/Kitaplar/TURKIYE_KANSE_R_KONTROL_PROGRAMI_2016.pdf
- Temelli, G. (2018). *Palyatif bakım veren hemşirelerin ölüme ilişkin algısı ve palyatif bakım uygulamaları* (Yayın No. 516691) [Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Topkaya, Ö. (2018). *Kanser hastalarının palyatif bakım gereksinimleri ile hasta ve ailelerinin palyatif bakıma ilişkin bilgi ve beklentilerinin incelenmesi* (Yayın No. 532926) [Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Turgay, G. (2010). *Sağlık personelinin palyatif bakıma ilişkin görüşleri* (Yayın No. 282438) [Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ulusoy, S. (2019). *Hemşirelerin palyatif bakıma yönelik bilgi ve tutumları* (Yayın No. 201655) [Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Uslu, F. (2013). *Ankara il merkezinde jinekolojik onkoloji ünitelerinde çalışan ebe ve hemşirelerin palyatif bakım uygulamalarının belirlenmesi* (Yayın No. 513813) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Uslu Şahan, F., & Terzioğlu, F. (2015). Dünyada ve Türkiye’de palyatif bakım eğitimi ve örgütlenmesi. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 4(2), 81-90.
- World Health Organization. (2020). *Palliative care*. <https://www.who.int/news-room/factsheets/detail/palliative-care>

- Yaman, E. (2020a). *Onkoloji ve palyatif bakım hemşirelerinin merhamet yorgunluğunun iş ve yaşam doyumuna etkisi* (Yayın No. 563500) [Yüksek Lisans Tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yaman, A. (2020b). *Palyatif bakım vericilerine uygulanan gevşeme egzersizlerinin bakım verme yükü, tükenmişlik ve kaygı düzeyleri üzerine etkisi* (Yayın No. 489829) [Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yapar, H.H. (2019). *Palyatif bakım hemşirelerinin yaşam sonu bakıma yönelik tutum ve davranışlarının incelenmesi* (Yayın No. 649104) [Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yıldırım, S. (2021). *Palyatif bakım kliniğinde yatan hastaların bakım vericilerinin algılanan stres düzeylerinin ve uyku kalitelerinin belirlenmesi* (Yayın No. 686550) [Yüksek Lisans Tezi, Binali Yıldırım Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Yılmaz, Ö., & Bahat, G. (2019). Yaşlıda hastane temelli palyatif bakım ve hospis. İçinde M.İ. Naharcı (Ed.), *Yaşlının hastanedeki serüveni* (ss. 32-44). Türkiye Klinikleri.